

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ветеринарної медицини

Кафедра мікробіології, фармакології
та епізоотології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

СТРОГА СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА

УДК 619:616.98:636.7

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Лікування та профілактика хламідіозу у собак»

211 «Ветеринарна медицина»

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівники роботи:
Рибачук Жанна Володимирівна
к.вет.н., доцент
Антонюк Анатолій Анатолійович
к.вет.н., доцент

Житомир – 2021

АНОТАЦІЯ

Строга С. М. Лікування та профілактика хламідіозу у собак. Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 211 – ветеринарна медицина. – Поліський національний університет, Житомир, 2021.

На основі проведених досліджень в кваліфікаційній роботі представлено результати по перебігу, лікуванню та профілактиці хламідіозу собак. Було встановлено, що перебіг захворювання проходив в хронічній субклінічній формі, з ознаками кон'юнктивіту та патології уrogenітальної системи. На основі даної ситуації лікування хворих собак з діагнозом хламідіоз було комплексним, з урахуванням клінічних ознак, форми перебігу та ускладнень. Запропонована схема лікування дослідних тварин була направлена на елімінацію збудника з макроорганізму, тобто першочергове призначення антибіотикотерапії. Застосовували препарати Юнідокс Солютаб, цефатаксим, енроксил-5% почергово протягом 24 діб. З урахуванням резистентності хламідій антибіотикотерапію поєднували з імунокорегуючими препаратами та засобами для підвищення загальної резистентності організму.

У випадку індивідуальності, тобто утримання собак в приватному секторі, з господарською метою, в першу чергу варто приділяти увагу щодо інфікування тварини шляхом першочергового занесення збудника. На основі наших досліджень профілактика хламідіозу у собак, повинна бути основана в дотриманні правил годівлі та утриманні тварин. Періодично проводити профілактичні лабораторні дослідження, з метою недопущення носія інфекції. При згодовуванні субпродуктів проводити їх належну термообробку. Не допускати годівлю тварин даним продуктами в сирому вигляді.

Ключові слова: антибіотики, хламідіоз, хіміотерапевтичні препарати, собака, гнійний ексудат, піометра, безплідність, патогенність, інфекція.

SUMMARY

Stroha S. M. Treatment and prevention of chlamydia in dogs. Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualifying work for a master's degree in 211 - veterinary medicine. - Polissya National University, Zhytomyr, 2021.

On the basis of the conducted researches in qualifying work, the results on a course, treatment and prevention of a chlamydia of dogs are presented. It is revealed that the course of the disease took place in a chronic subclinical form, with signs of conjunctivitis and pathology of the urogenital system. Based on this situation, the treatment of sick dogs diagnosed with chlamydia was comprehensive, taking into account clinical signs, course and complications. The proposed scheme of treatment of experimental animals was aimed at the elimination of the pathogen from the macroorganism, i.e. the primary appointment of antibiotic therapy.

Such drugs as Unidox Solutab, cefataxime, enroxil-5% were used alternately for 24 days. Taking into account the resistance of chlamydia, antibiotic therapy was combined with immunocorrective drugs and agents to increase the overall resistance of the organism.

In the case of individuality, i.e. keeping dogs in the private sector, for economic purposes, firstly it is necessary to pay attention to the infection of the animal by the primary introduction of the pathogen. Based on our research, the prevention of chlamydia in dogs should be based on compliance with the rules of feeding and keeping animals. Periodically, preventive laboratory tests should be carried out to prevent the carrier of the infection. Proper heat treatment should be carried out while feeding sub products. Do not allow feeding these animals raw.

Key words: antibiotics, chlamydia, chemotherapeutic drugs, dog, purulent exudate, pyometra, infertility, pathogenicity, infection.

ЗМІСТ

Анотація	2
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
1.1. Епізоотологічні дані та клінічні ознаки хламідіозу собак	7
1.2. Лікування собак за хламідіозу	9
1.3. Основи профілактичних заходів	11
Висновки до розділу 1	13
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	15
2.1 Матеріали та методи досліджень	15
2.2. Характеристика місця виконання роботи	16
2.3. Результати власних досліджень	18
2.3.1. Особливості прояву хламідіозу у собак	18
2.3.2. Аналіз схеми лікування за хламідіозу у сук	22
2.3.3 Аспекти профілактики хламідіозу	26
Висновки до розділу 2	28
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	29
Висновки до розділу 3	32
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	38

ВСТУП

Патологія викликана хламідіями достатньо різноманітна. Виникає при наявності в організмі представників Chlamydiales. Їхнє значення за розвитку патології, як в тварин так і в людей, визначається тривалим перебігом, що поетапно розвивається вогнищевим ураженням тих чи інших систем організму з важкими наслідками [6, 7].

При наданні лікувальної допомоги за хламідійної інфекції існує низка проблем, які варто вирішувати на основі знань спеціалістів, а саме: прояв рецидивів захворювання, резистентність самих хламідій до деяких препаратів, стану імунної системи хворого організму, тривалий період проведення антибіотикотерапії з використанням високих доз препаратів. За хронічного перебігу хламідійної інфекції імунна відповідь організму не завжди є адекватною, тобто формується пізно із імунопатологічними реакціями. В багатьох країнах лікування хламідіозу оснований нормативними державними документами і рекомендаціями відповідних спеціалізованих організацій [13,33].

Вибір препаратів для призначення повинен відповідати низці критеріїв. В першу чергу препарат повинен бути високоефективним при цьому з низькою токсичністю. Наступний критерій не мало важливий – доступна цінова політика для власника тварини, що як правило підбирається індивідуально. Велика кількість препаратів не підпадають під вказані критерії. Деякими пунктами варто нехтувати за для розробки ефективної схеми лікування [4,14,22].

Мета: визначити особливості проведення лікування та профілактики хламідіозу собак.

Для досягнення даної мети були встановлені наступні *завдання:*

- встановити особливості прояву хламідіозу у собак;
- розробити оптимальну схему надання лікувальної допомоги;
- скласти схему профілактичних заходів.

Предмет дослідження – проведення лікування та розробка схеми профілактики хламідіозу собак.

Об'єкт дослідження – збудник захворювання та клінічні ознаки хламідіозу собак.

Методи дослідження. Епізоотологічні (встановлення поширення хламідіозу по місцю виконання досліджень), клінічні (індивідуальне визначення клінічних ознак захворювання), статистичні (проведення аналізу ветеринарної документації лікарні ветеринарної медицини).

Публікації:

1. Строга С. М. Клінічні особливості хламідіозу у сук. *Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії.* зб. Матеріалів доп. учасн. XXII-ї всеук. наук-практ. конф. магістрів та бакалаврів. Випуск №12. 22 січня 2021 р. Житомир : «Полісся» 2021. С. 190-193.

2. Антонюк А. А., Строга С. М., Скрипнюк В. В. Лікування хламідіозу собак. *Наукові читання 2020. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини:* Матер. Сьомої наук.-практ.конф. 10 грудня 2020 р. Житомир, 2020. С. 9-11.

3. Ковальова Л. О., Скрипнюк В. В., Строга С. М. Клінічні ознаки несправжньої вагітності (псевдоцинезу) у сук. *Наукові читання 2020. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини:* Матер. Сьомої наук.-практ.конф. 10 грудня 2020 р. Житомир, 2020. С. 115-117.

Практичне значення одержаних результатів. Встановлена клінічна картина за латентного та гострого перебігу хламідіозу у сук. На основі індивідуального обстеження кожного з випадків була розроблена та впроваджена в практичну діяльність схема надання лікувальної допомоги.

Структура та обсяг роботи. Робота включає основні пункти у відповідності до даних робіт, а саме: анотація, вступ, огляду літератури, результати досліджень, аналіз і узагальнення результатів власних досліджень, висновки та пропозицій, список використаних джерел, додатки, виконана на 28 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрована 3 рисунками, 3 таблицями, містить 2 додатки. Список літературних джерел включає 42 посилання.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Епізоотологічні дані та клінічні ознаки хламідіозу собак

Хламідійна інфекція на сьогодні досить поширена серед популяції домашніх, сільськогосподарських тварин. У собак за клінічними ознаками вона схожа до багатьох хвороб [21].

При інфікуванні макроорганізму, хламідії часто викликають розвиток патологічних процесів, що в свою чергу порушують протікання життєво-важливі функції. Однак в результаті поєднанні з біотичними і абіотичними чинниками навколишнього середовища, а особливо при асоціації змішаної інфекції, хламідії здатні спровокувати загибель організму. Різноманіття патологічних форм, за хламідійної інфекції, визначаються імунобіологічними показниками організму та екологічними особливостями самого збудника захворювання [18, 28].

Джерелом інфекції, як правило слугують тварини з чіткими клінічними ознаками хвороби, а також тварини носії тобто з латентним перебігом. Виділення збудника в навколишнє середовище найчастіше відбувається під час абортів з плодами та навколоплідними оболонками, під час не природних виділень з статевих органів. Хламідії виділяються також з організму з молоком матері, фекаліями, спермою та виділеннями з носа та очей. Дослідження науковців стверджують про виділення збудника з кон'юнктивальним слизом можлива до 18 місяців. Зараження сприятливого організму можлива при контакті, аерогенним, аліментарним, статевим шляхом [30, 31].

Існує багато факторів щодо інтенсивності прояву перебігу захворювання, при цьому враховують умови утримання, годівлі, а ще не мало важливо концентрація збудника в навколишньому середовищі. Стійкість збудника поза макроорганізмом, відповідно високий рівень його в оточуючому середовищі, буде залежати від біологічних особливостей та політропності хламідій [19].

Інкубаційний період захворювання може тривати, в залежності від вірулентності збудника, протягом двох діб до трьох тижнів. Перебіг можливий у формах гострого, під гострого або хронічного протікання. У дорослих собак,

як правило перебіг реєструється латентний. Клінічні ознаки можуть проявлятися у таких тварин у випадку зниження загальної резистентності організму. Небезпечний безсимптомний перебіг хвороби вважається у кобелів. Адже не проявляючи ніяких ознак хвороби вони є природнім джерелом інфекції, а особливо це стосується плідників з високим генетичним потенціалом. Адже буде постійно відбуватися зараження сук під час в'язки [8].

Гострий перебіг реєструють в цуценят або за умови потрапляння збудника вперше на територію розплідника. В перші дні захворювання можливе різке і короткотривале підвищенням загальної температури тіла до показника 40–41 °С з динамічним проявом клінічних ознак. За хламідіозу собак часто реєструється клінічний поліморфізм – хвороба може проявлятися у вигляді риніту, бронхопневмонії, кон'юнктивіту, блефариту і навіть ентериту. Не рідко при хламідіозі розвивається патологія середнього вуха з ознаками гнійного отиту, що може призвести до втрати слуху. При патології суглобів реєструють хламідійні артрити. У дорослих тварин гострий і підгострий перебіг часто проявляється у формі генітального хламідіозу. Проявляється у вигляді виділенням з зовнішніх статевих органів об'ємного ексудату білувато-зеленого кольору; при огляді статевих губ та піхви буде видно їх набряк і гіперемія, патологічні процеси в органах системи відтворення викликають в собак відчуття свербіж. При генітальній формі у самців і самок реєструють безпліддя, у сук проявляються аборти як в першій так і в другій половині щенності, також можливе народження нежиттєздатного приплоду. У хворих сук реєструють запальні процеси матки і піхви, у кобелів часто розвивається простатит, уретрити, гнійне запалення нирок та сечового міхура. В новонароджених щенят при внутрішньоутробному інфікуванні розвиваються патологічні процеси очей, верхніх та нижніх дихальних шляхів. Часто реєструють мимовільне сечовипускання, як результат розвитку циститів. За важкого ураження цуценята гинуть в перші тижні життя. Хронічний перебіг захворювання у дорослих тварин проявляється у вигляді зниженням апетиту, ознаками кон'юнктивіту, ринітом, неочікуваними абортами, періодичною

кульгавістю при чому температура тіла знаходиться в межах норми. Часто у собак в результаті перехворювання можливі різноманітні ускладнення тієї чи іншої системи організму [3, 8, 20, 24, 25].

Отже, враховуючи багатогранність клінічних ознак з урахуванням великого поширення хламідіозу дає підстави для широкого і глобального розуміння проблеми. Встановлення епізоотологічних та клінічних особливостей дозволяє визначити, що різні прояви хламідіозу собак мають вагоме значення для встановлення епізоотичної ситуації, що в свою чергу дає можливість розробити практичні заходи боротьби до даної патології [27].

1.2. Лікування собак за хламідіозу

Проведення лікування хворих тварин за хламідіозу повинне бути комплексним, опираючись на клінічні ознаки, перебіг хвороби та індивідуальності організму. Лікування повинно складатися з етіотропної терапії, імунної корекції макроорганізму, вітамінотерапії та біологічної корекції, одночасно варто проводити місцеве лікування. Етіотропна терапія направлена на елімінацію хламідій з макроорганізму. Пеніцилін мають здатність порушувати процес розмноження хламідій. Механізм дії пеніциліну оснований на порушення синтезуючої функції клітинної стінки, але при його застосуванні не проявляє помітного хіміотерапевтичного ефекту. В результаті цього застосовують антибіотики макроліди, тетрацикліни, фторхінолони. Дієвим проти хламідіозу нині є препарат «Коаліціада». Дані препарати застосовують в залежності від чутливості до них збудника. Високоактивними щодо хламідій вважаються антибіотики з групи тетрацикліни, особливо доксициклін, макроліти, а саме азитроміцин, фторхінолони – офлоксацин. Варто враховувати, що антибіотикотерапія повинна тривати 21–28 днів, тобто три окремі курси по 7–10 днів. Варто робити перерви між застосуванням препаратів у відповідності до курсу по днях. В проміжках між застосованими курсами варто використовувати «Лінекс», «Біфідумбактерин», «Лактобіфід», з метою відновлення корисної мікрофлори кишечника та попередження

дисбактеріозу. Для виключення звикання збудника до антибіотиків препарати необхідно змінювати. Обов'язковим є використання засобів симптоматичної терапії. У випадку наявності кон'юнктивітів мазі тетрацикліну або еритроміцину закладаючи за нижню повіку до повного одужання, при ураженні геніталій показані шпринцювання піхви у сук розчином борної кислоти. В кобелів промивають спеціальний мішок протягом 7–10 днів [8, 17, 23, 33, 35].

Використання імуностимуляторів та імуномодуляторів при проведенні лікування дає можливість кореляції імунної системи при курсі лікування. Часто використовують такі препарати, як циклоферон, ріботан та інші, згідно інструкції до застосування [22].

З урахуванням наукових публікацій, щодо ефективного застосування фторхінолонів при лікуванні хламідіозу, результативним препаратом даної групи вважається офлоксацин. Дані обмеження в використанні цієї антибіотикогрупи пов'язані з тим їх застосування веде за собою високий відсоток рецидивів. Кращим вважається даний препарат, в порівнянні з іншими даної групи, в зв'язку з його високою біодоступністю, стійкість хламідій практично не реєструвалася. Засоби тетрациклінового ряду вважаються основними препаратами при лікуванні хворих на хламідіоз. Доксициклін краще використовувати ніж тетрациклін, оскільки він має високу біодоступність, разом з тим період напіввиведення триваліший та легше переноситься тваринами. Дана лікарська речовина закладена в дієвий препарат сольотаб [8].

Надзвичайно ефективними антибіотиками за хламідіозу вважаються макроліди. В основі фармакокінетики макролідів лежить швидке поширення в організмі тварини і накопичення в максимальних концентраціях в клітинах та тканинах, в зв'язку з їх високою ліпофільністю. Вміст лікарської речовини у лейкоцитах, моноцитах, фагоцитах та клітинах того чи іншого епітелію в десятки разів вища, ніж в позаклітинному просторі, що дає захист їх від внутрішньоклітинних паразитів тобто хламідій [8, 10].

В деяких випадках ефективним є еритроміцин, азитроміцин. Останній володіє унікальними фармакокінетичними характеристиками: тривалий період

напіввиведення, при внутрішньому застосуванні добре всмоктується з шкту, стійкий в кислому середовищі шлунка, в організмі транспортується лейкоцитами в місце запалення, за короткий період часу розподіляється по тканинах. Разом з тим володіє широким спектром антибактеріальної дії.

В останні роки на ринку існує препарат джозаміцин, який вказує на високу активність при внутрішньоклітинних мікроорганізмах. Даний препарат вважається біль активним в порівнянні з препаратами тетрациклінового ряду. За його використання практично не зустрічалися диспепсичні та інші побічні ускладнення. Він стимулює функціональну активність макрофагів, миттєво підвищуючи їхню поглинальну та знищувальну функції, як наслідок веде до санації організму при хламідіозній інфекції [21, 22].

Отже, лікування хламідіозної інфекції у собак вважається важким, тривалим та складним процесом. Не в кожному випадку вдається досягти повного одужання тварини. Також є можливість переходу хламідій у L-форму, як наслідок повністю звільнити організм тварини, в таких випадках, від збудника практично не можливо.

1.3. Основи профілактичних заходів

Серед практикуючих фахівців ветеринарної медицини існує поняття про не великий відсоток захворюваності собак на хламідіоз. Однак інформаційні дані, літературні джерела науковців, що вивчають дану проблематику свідчать протилежне. Адже в більшості випадків хвороба протікає латентно, а особливо в кобелів плідників з високим рівнем імунного захисту. Разом з тим літературні дані свідчать про ймовірність перебігу хвороби у субклінічній формі. При перебігу в латентній формі хламідії зберігають життєздатність, проте не розмножуються. При субклінічній формі здатні до розмноження, при цьому реакція макроорганізму відсутня на патоген [9, 20, 24].

Загальна профілактика базується на дотриманні санітарно-гігієнічних вимог утримання, збалансовану годівлю, регулярне проведення дегельмінтизації, а також боротьбу з ектопаразитами, недопущення контакту з

безпритульними тваринами. Варто за можливості уникати переохолодження, не допускати стресові ситуації, систематично проводити дезінфекцію приміщення та предметів догляду. Існують специфічні заходи, які дозволяють забезпечити належну систему контролю, а саме проводити регулярну вакцинацію, встановлення ранньої діагностики захворювання, проведення ефективного лікування хворих тварин на ранніх стадіях розвитку захворювання, регулярне проведення диспансеризації усіх тварин, а особливу увагу приділяти тваринам з високим генетичним потенціалом, яких використовують для відтворення [34].

Специфічна профілактика базується на застосуванні вакцини «Хламікон». Дана вакцина призначена для хутрових звірів, котам та собакам для профілактики хламідіозу. В своєму складі містить штами *Chlamydia psittaci* K-1 та *Chlamydia psittaci* C-1. Вакцинацію тварин проводять в асептичних умовах шляхом підшкірного в ділянці холки або внутрішньом'язово в внутрішню поверхню стегна у дозі 1 см³ незалежно від віку та ваги тварини. Вакцинацію усіх сприйнятливих тварин проводять не раніше 9-ти тижневого віку. Обов'язково проводять ревакцинацію через 21 добу в дозі відповідно до дози вакцинації. На далі тварин вакцинують щороку один раз в рік. Імунізацію тварин можна проводити в будь який період року, незалежно від температури навколишнього середовища. Як правило імунітет набуває тварина через 2–3 тижні після ревакцинації. В тварин, щеплених одноразово в віці 3 місяці і більш дорослому віці, антитіла зберігається протягом 12 місяців. В деяких тварин після вакцинації може виникнути місцева реакція в вигляді болючого припухання. Дана реакція має доброякісний перебіг та через 3–5 діб зникає без надання лікувальної допомоги. Не варто щеплювати тварин з підвищеною температурою, вагітних, особливо в другій половині вагітності, а особливо клінічно хворих тварин. Категорично заборонено вакцинувати тварин з ознаками хламідіозу, спочатку необхідно організм звільнити від збудника хвороби і тільки через 3 – 4 тижні можна проводити імунізацію. Перед в'язкою варто переконатися у наявності висновку про проведення серологічного дослідження на наявність антитіл до хламідій. Дослідження слід проводити у

компетентних установах, що дасть можливість отримати достовірні результати. Так, як хламідіоз відноситься до антропозоонозів, власники, що доглядають хворих тварин, а особливо спеціалісти ветеринарної медицини, які проводять клінічні дослідження та лікують хворих тварин повинні пам'ятати про заходи особистої гігієни [8, 34].

Висновки до розділу 1

Хламідіоз собак – інфекційне захворювання, яке викликається хламідіями та проявляється різноманітними ознаками. Реєструють аборти, кон'юнктивіти, ентерити, пневмонії, артрити, уретрити, орхіти, енцефаліти.

На основі багатогранності клінічних ознак, з урахуванням поширення в великих масштабах хламідіозу, маємо підстави для широкого і глобального розуміння проблеми. Встановлення епізоотологічних та клінічних особливостей дозволяє визначити, що різні прояви хламідіозу собак мають вагомe значення для розуміння даної проблематики собаківництву, що в свою чергу дає можливість розробити практичні заходи боротьби до даної хвороби [13].

Курс терапії хворих тварин за хламідіозу повинне бути комплексним, опираючись на клінічні ознаки, перебіг хвороби та індивідуальності організму. Лікування повинно складатися з етіотропної терапії, імунної корекції макроорганізму, вітамінотерапії та біологічної корекції, одночасно варто проводити місцеве лікування. Елімінація хламідій з організму собак можлива за відповідної роботи клітин фагоцитарної системи, з урахуванням цього моменту варто застосовувати імуностимулятори, які впливають на моноцитарно-макрофагальні клітини імунної системи. Використання імуностимуляторів у комплексній схемі при лікуванні хламідіозу собак дає можливість до повної елімінації збудника з організму, як наслідок лікування буде мати максимальний ефект [33].

Оскільки терапевтичний комплекс хворих тварин є складним та довготривалим, варто максимально приділяти увагу на проведення профілактики даного захворювання. З цією метою заводчики та власники

тварин зобов'язані уважно слідкувати за станом здоров'я своїх улюбленців. Особливу увагу варто приділяти раціону годівля тварин, умовам утримання та пам'ятати про підняття резистентності організму тварин, а конкретніше про імунний захист. Не варто допускати безконтрольного розмноження, контакти з безпритульними тваринами, а особливо виключати контакт з хворими в період виходу собак [23].

За умови неблагополучної ситуації розплідників до хламідіозу, варто пам'ятати про проведення специфічної профілактики даного захворювання. На сьогоднішній день використовують вакцину Хламідон. За правильного використання дає можливість попередження виникнення захворювання протягом року [3, 13].

За групового утримання собак в вольєрах на розплідниках варто створювати не тільки сприятливі умови утримання, але й чітко дотримуватися загальних протиепізоотичних заходів. Проведення регулярної дезінфекції вольєрів, будиночків, вихульних майданчиків, амуніції, предметів догляду дає можливість профілактики, як хламідіозу так і інших заразних хвороб собак [7].

РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Матеріали та методи досліджень

Опираючись на літературні дані, щодо широкого розповсюдження хламідіозу серед тварин та птахів, та власних практичних спостережень, а саме в період виробничої практики, вважаємо, що вибраний нами напрям дослідження на сьогоднішній день є актуальним. Адже хламідіоз відноситься до зоонозних захворювань, в тому числі сприятлива людина, при тісному контакті з джерелом інфекції.

Основні практичні дослідження проводили на базі Малинської районної державної лікарні ветеринарної медицини. Оскільки можливості клініки не дозволяють провести повне діагностичне дослідження була необхідність користуватися послугами приватних закладів ветеринарної медицини. Серологічне дослідження сироватки крові на наявність антитіл до хламідій проводили в приватній ветеринарній лабораторії «BALD» м. Київ, ультразвукове обстеження проводили в ветеринарній клініці «Багіра» м. Житомир.

Предметом наших досліджень слугували собаки з клінічними ознаками хламідіозу, а саме суки, породи німецької вівчарки, віком від 2 до 6 років. Основним нашим завданням було встановити ефективну схему лікування тварин з попередньо встановленим остаточною діагнозом.

Діагноз встановлювали комплексно на основі повноцінно зібраного анамнезу, клінічного обстеження та серологічного дослідження сироватки крові тварин. Призначення схеми лікування проводили з урахуванням індивідуальності організму тварини та враховуючи матеріальні можливості власників собак.

Отже, в процесі виконання роботи використовували такі методи дослідження: епізоотологічний – враховували поширеність та інтенсивність захворювання, клінічний – встановлення клінічних ознак, серологічний – дослідження сироватки крові на наявність антитіл до хламідій, гематологічний.

2.2. Характеристика місця виконання роботи

Малинська районна державна лікарня ветеринарної медицини знаходиться у м. Малин, вулиця Кримського 112. Клініка створена на початку 2003 року. Графік роботи: з 8:00 до 17:00.

Головний лікар ветеринарної медицини клініки - Скуратівський Михайло Анатолійович. У штат клініки також входить лікар ветеринарної медицини Івашко А. Ю., лікар-терапевт Вишнівська Т. М., лікар-епізоотолог Вишнівський С.П.

Персонал клініки надає послуги по лікуванню та профілактиці хвороб тварин різної етіології, хірургічну допомогу тваринам, надає консультації по утриманню, годівлі, догляду та лікуванню тварин. Загальний вигляд клініки представлений на рисунку 2.1.

Рис.2.1. Загальний вигляд клініки

Загальна площа клініки 90 м², складається з:

- блоку прийому тварин, де проводяться терапевтичні та профілактичні процедури, обладнаного металевим оглядовим столом для

прийому тварин, шафою, полицями, етажеркою для зберігання ліків, лампою , письмовим столом, комп'ютером (рис.2.2.);

Рис. 2.2. Блок прийому тварин

- операційного блоку, де надається хірургічна допомога, проводяться операції, обладнаного ветеринарним операційним столом, безтіньовою операційною лампою, етажеркою для хірургічних інструментів та матеріалів, стерилізатором, шафою та полицями;

- кабінету головного лікаря.
- складу, де зберігаються медикаменти.

Команда висококваліфікованих фахівців ветеринарної клініки забезпечена основним необхідним устаткуванням для надання максимально якісної допомоги дрібним тваринам. Крім основних ветеринарних послуг (профілактики, діагностики й лікування захворювань), працівники ветеринарної клініки надають додаткові послуги:

Консультації по годівлі та утриманню тварин;

Різні профілактичні заходи (вакцинації, оформлення ветеринарних паспортів, чіпування);

Лікування різних захворювань (заразної та незаразної етіології);

Проведення планових та екстрених операцій будь-якої складності (кастрації, абдомінальна хірургія, ортопедія);

Лікування в стаціонарі;

Виклик лікаря додому (цілодобово);

Для того щоб забезпечити максимально високий рівень сервісу, фахівці клініки приходять на допомогу вихованцям в будь-який час - клініка працює за графіком, але лікарів можна викликати додому.

2.3. Результати власних досліджень

2.3.1. Особливості прояву хламідіозу у сук

Перебіг захворювання у собак частіше зустрічається хронічний. Прояв клінічних ознак на початку хвороби виражається у вигляді запальних процесів очей та сечостатевої системи. З метою встановлення чіткої картини прояву хламідіозу у сук нами було проведено облік звернень на клініку власників тварин. Опираючись на повідомлення (Ксьонз І. М., 2012), нами було встановлено, що кількість випадків звернень з підозрою на хламідіоз у сук дійсно не великий. Хоча ряд авторів схильні до іншої думки. За період наших спостережень було зареєстровано 6 випадків. Тобто на прийом зверталися власники сук з підозрою на хламідіоз. На основі зібраного анамнезу та клінічного обстеження відбирали кров на серологічне дослідження з метою визначення рівня антитіл за для підтвердження або спростування попереднього діагнозу.

При зборі анамнестичних даних, зі слів власників, було встановлено, що суки приходять в охоту згідно фізіологічних меж. При тому статевий цикл має чітко виражені періоди перебігу. При проведенні «в'язки» для суки притаманні усі особливості охоти. Через 2 – 3 тижні відмічали погіршення апетиту, втрату ваги тварини. При тому активність їх улюбленців була збережена. Що не мало

важливо власники вказували на зміну запаху від тварин, а саме природній запах притаманний для собаки – змінювався на специфічний гнильний.

В досліджуваних, клінічно, тварин ми реєстрували незначну сльозотечу, притаманну для початкових стадій кон'юнктивіту. Дослідження вушних раковин показало відсутність патологічного процесу. Проведення аускультатії роботи серця та легень не давали підстав говорити про порушення роботи тієї чи іншої системи. Єдиний вагомий патологічний процес було встановлено при дослідженні зовнішніх статевих органів самок. Реєстрували припухлість статевих губ та об'ємне виділення з різким гнильним запахом. При чому ексудат мав забарвлення молочного кольору з зеленим відтінком, рисунок 2.3.1.

Рис. 2.3.1. Виділення з піхви при масажі матки

На нашу думку перебіг захворювання протікав в легкій гострій формі. Даний перебіг притаманний, як свідчать літературні дані, для тварин з високим рівнем резистентності організму [32].

Зафіксовані ознаки, які представлені на рисунку, можливі для багатьох патологій сечостатевої системи суки. Виділення такого ексудату можливе при гострих та хронічних запальних процесів матки, пірометри та ін..

З метою встановлення більш чіткої картини нами було проведено відбір крові для проведення гематологічних досліджень. Оскільки дана робота нас цікавила як матеріал власних досліджень ми проводили визначення показників червоної крові тварин до початку лікування та після. Оскільки на базі місця проходження практики не має автоматизованого аналізатора дослідження проводили самостійно згідно загальноприйнятих методик.

Результати деяких показників червоної крові у сук представлені в таблиці 2.3.1.

Таблиця 2.3.1.

Гематологічні показники крові сук хворих хламідіозом

Показники, одиниці вимірювання	До проведення лікування, n=6	Після проведення лікування, n=6	Норма
Лейкоцити, Г/л	12,3±0,4	9,8±1,2	8,5 – 10,5
Еритроцити, Т/л	5,1±0,8	7,3±1,7*	5,5 – 8,5
Гемоглобін, г/л	95,8±2,3	168±3,4**	140 – 210
Гематокрит, г/%	36±1,4	47±2,2	37 – 55
ШОЕ, мм/год	14,4±1,1	5,6±0,3	2 – 6

Примітка: * - $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$

Аналізуючи дані таблиці, видно, що до проведення лікування в досліджуваних тварин, в порівнянні до норми, підвищений вміст лейкоцитів до рівня 12,3±0,4 Г/л та більше ніж у два рази підвищена швидкість осідання еритроцитів. При цьому відмічали зниження вміст гемоглобіну до 95,8±2,3 г/л та незначне зниження кількості еритроцитів та гематокритної величини у відповідності 5,1±0,8 Т/л та 36±1,4 г/%. Після проведення лікування та десятиденного терміну по закінченню основного курсу терапії проводили повторне дослідження з метою встановлення ефективності терапії.

Отримані результати дають можливість стверджувати про те що підібрана схема лікування виявилася достатньо ефективною. Оскільки отримані результати свідчать про достовірне підвищення кількості еритроцитів та вмісту гемоглобіну до $7,3\pm 1,7$ Т/л та $168\pm 3,4$ г/л відповідно, зниження кількості лейкоцитів до $9,8\pm 1,2$ Г/л та ШОЕ - $5,6\pm 0,3$ мм/год, з стабілізацією гематокритної величини.

Встановити перебіг захворювання можливо на основі анамнестичних даних, проведенні клінічного огляду та лабораторних досліджень. Достатньо інформативним для даної роботи являється визначення лейкограми крові. Результати наших досліджень, щодо визначення лейкограми крові сук представлені в таблиці 2.3.2.

Таблиця 2.3.2.

Лейкограма крові сук з діагнозом хламідіоз

Види лейкоцитів		До проведення лікування, n=6	Після проведення лікування, n=6	Норма
Базофіли		$0,3\pm 0,01$	$0,2\pm 0,01$	0 – 1
Еозинофіли		$2,2\pm 0,2$	$4,1\pm 0,7$	3 – 9
Нейтрофіли	Ю	$0,6\pm 0,1$	-	-
	П	$11,6\pm 0,9$	$5,8\pm 1,2$	1 – 6
	С	$40,5\pm 0,8$	$55,6\pm 1,7$	43 – 70
Лімфоцити		$38,8\pm 2,1$	$29,8\pm 2,3$	21 – 40
Моноцити		$6,2\pm 0,6$	$4,8\pm 1,1$	1 – 5

Як видно з таблиці 2.3.2., кількість базофілів до та після лікування знаходилася приблизно на однаковому рівні в межах норми. Кількість еозинофілів, сегментоядерних нейтрофілів до лікування була меншою норми, при чому було зареєстровано наявність юних нейтрофілів. Зменшення кількості сегментоядерних, збільшення палочкоядерних та поява юних нейтрофілів говорить про нейтрофілію із зрушенням ядра в ліво. При чому кількість

лімфоцитів збереглася в межах норми, а моноцитів підвищилася до рівня $6,2 \pm 0,6$. На основі даних результатів можна говорити про ймовірність перебігу в організмі хронічного запального процесу. Після проведення лікування показники лейко грами досліджуваних тварин змінилися в позитивну сторону відповідали фізіологічним.

Отже, встановлення особливостей клінічного прояву хламідіозу у сук, дає можливість стверджувати, що перебіг захворювання проходив в хронічній субклінічній формі, з ознаками кон'юнктивіту та патології уrogenітальної системи.

2.3.2. Аналіз схеми лікування за хламідіозу у сук

Розроблення терапевтичних схем при різних формах хламідіозу свійських собак повинна враховувати велику кількість аспектів як хвороби так і макроорганізму. В цілому антихламідійні схеми повинні базуватися на ілімінацію збудника з організму, симптоматичній терапії, імунотерапії, разом з тим проведення вітамінотерапії, застосовуванні пре- та пробіотиків, а в окремих випадках, гепатопротекторів. Призначення тих чи інших препаратів базується, перш за все, на основі клінічного прояву і важкістю перебігу захворювання, при цьому варто враховувати вік тварини.

Ефективність розробленої і використаної схеми лікування за хламідіозу повинна бути підтверджена не лише зникненням клінічних симптомів хвороби, але й що не мало важливо повторним лабораторно-діагностичними дослідженнями, щодо даної інфекції.

Проведення лікування нами було розпочато на основі серологічного дослідження сироватки крові на наявність антитіл до хламідій, додаток А. Схема лікування була обрана на основі застосування хіміотерапевтичних засобів протягом 24 діб з послідовними змінами препаратів з групи антибіотики.

Схема надання терапевтичної допомоги представлена в таблиці 2.3.3.

Схема лікування за хламідіозу у сук

Період лікування, дні	Назва препарату	Лікарська форма препарату	Кратність застосування	Шлях застосування
1-й	Юнідокс Солютаб Трифузол 1% Плацевіт Глутаргін	таблетка р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	Внутрішньо В/м П/ш Внутрішньо
2-й	Юнідокс Солютаб Трифузол 1% Плацевіт Глутаргін	таблетка р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	Внутрішньо В/м П/ш Внутрішньо
3-й	Юнідокс Солютаб Трифузол 1% Плацевіт Глутаргін	таблетка р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	Внутрішньо В/м П/ш Внутрішньо
4-й	Юнідокс Солютаб Трифузол 1% Плацевіт Глутаргін	таблетка р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	1 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	Внутрішньо В/м П/ш Внутрішньо
5-й	Юнідокс Солютаб Трифузол 1% Плацевіт Глутаргін	таблетка р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	1 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	Внутрішньо В/м П/ш Внутрішньо
6-й	Юнідокс Солютаб Трифузол 1% Плацевіт Глутаргін	таблетка р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	1 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	Внутрішньо В/м П/ш Внутрішньо
7-й	Юнідокс Солютаб Трифузол 1% Плацевіт Глутаргін	таблетка р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	1 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	Внутрішньо В/м П/ш Внутрішньо
8-й	Цефатаксим Плацевіт Глутаргін Флюконазол	р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка капсула	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	В/м П/ш Внутрішньо Внутрішньо
9-й	Цефатаксим Плацевіт Глутаргін	р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	В/м П/ш Внутрішньо

Продовження таблиці 2.3.3

10-й	Цефатаксим Плацевіт Глутаргін	р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	В/м П/ш Внутрішньо
11-й	Цефатаксим Плацевіт Глутаргін	р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	В/м П/ш Внутрішньо
12-й	Цефатаксим Плацевіт Глутаргін	р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	В/м П/ш Внутрішньо
13-й	Цефатаксим Плацевіт Глутаргін	р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	В/м П/ш Внутрішньо
14-й	Цефатаксим Плацевіт Глутаргін	р-н для ін'єкцій р-н для ін'єкцій таблетка	2 рази на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	В/м П/ш Внутрішньо
15-й	Енроксил 5% Глутаргін Флюконазол	р-н для ін'єкцій таблетка капсула	1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо Внутрішньо
16-й	Енроксил 5% Глутаргін	р-н для ін'єкцій таблетка	1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо
17-й	Енроксил 5% Глутаргін	р-н для ін'єкцій таблетка	1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо
18-й	Енроксил 5% Глутаргін	р-н для ін'єкцій таблетка	1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо
19-й	Енроксил 5% Глутаргін	р-н для ін'єкцій таблетка	1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо
20-й	Енроксил 5% Глутаргін	р-н для ін'єкцій таблетка	1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо
21-й	Енроксил 5% Глутаргін	р-н для ін'єкцій таблетка	1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо
22-й	Енроксил 5% Глутаргін	р-н для ін'єкцій таблетка	1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо
23-й	Енроксил 5% Глутаргін	р-н для ін'єкцій таблетка	1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо
24-й	Енроксил 5% Глутаргін Флюконазол	р-н для ін'єкцій таблетка капсула	1 раз на добу 1 раз на добу 1 раз на добу	В/м Внутрішньо Внутрішньо

Антибіотикотерапію було розпочато із застосування лікарської речовини доксициклін, з групи тетрацикліни. Успішне поєднання хімічної формули (моногідрат) та формоутворюючих речовин (наповнювачів) дає можливість

звести до мінімуму побічної дії на макроорганізм, а фармакологічний ефект підвищити до максимального рівня. Препарат Юнідокс Солютаб має форму випуску в таблетках, що диспергуються, по 100 мг. у формі доксицикліну моногідрату. Даний препарат застосовували протягом семи діб. З метою накопичення максимальної кількості лікарської речовини в крові, за короткий період часу, перші три доби задавали по 1 таблетці, 2 рази на добу, наступні чотири доби по 1 таблетці, 1 раз на добу. По закінченню курсу з використанням доксицикліну, застосовували цефалоспорини III покоління протягом семи діб з розрахунку по 1 граму, 2 рази на добу, внутрішньом'язево. На основі рекомендацій по застосуванню препарату ми використовували – цефатаксим. Наступним антибіотиком, який ми застосовували, був енроксил-5%, з групи фторхінолонів. Курс його застосування становив 10 діб. До комплексу хіміотерапевтичних засобів включали противірусні препарати. Їх використання не несе прямої дії на збудника захворювання, але стимулює фагоцитарну активність організму, що спонукало нас до застосування.

На основі фармакокінетики застосовуваних нами антибіотиків, не можливо було забути про застосування гепатопротекторів, з метою відновлення роботи гепатоцитів печінки. За для досягнення даної мети використовували таблетки глутаргіну протягом усього періоду лікування.

При проведенні антибіотикотерапії, особливо тривалий період, варто пам'ятати про захист систем організму з наявною корисною мікрофлорою. Адже порушення відсоткового співвідношення мікрофлори шлунково-кишкового тракту призводить до клінічного дисбактеріозу. За для запобігання даної проблеми до курсу терапії було включено пробіотик Імунобактерин-D, по 1 граму на добу, протягом місяця. Важливим моментом за даного лікування є недопущення виникнення грибкових патологій статевої системи. За для профілактики даної проблематики, по закінченню кожного курсу антибіотика застосовували протигрибковий препарат.

З метою поповнення організму вітамінами, деякими макро- та мікроелементами, амінокислотами, а також, як імуностимулятор

використовували Плацевіт Форте. Разом з тим даний препарат, що є достатньо важливо, проявляє дезінтоксаційну дію на організм. Введення засобу проводили внутрішньом'язево, 1 раз на добу, протягом курсу терапії.

Після проведення лікування, з метою достовірності терапевтичного курсу, провели потворне серологічне дослідження. Було встановлено, що тест на наявність антитіл до хламідіозу був негативний. Саме дане дослідження говорить про ефективність проведеного лікування. Але при клінічному огляді по закінченню лікування нами було виявлено, що виділення з піхви не припинилися. Дана ознака змусила провести додаткове обстеження, а саме ультразвукову діагностику сечостатевої системи. Отримані результати дослідження (додаток Б) свідчили про розвиток важких ускладнень перетворюванням хламідіозом. Встановлений діагноз – піометра. Дане захворювання в багатьох випадках консервативному лікуванню не піддається, а збереження життя пацієнта можлива за умови хірургічного лікування, тобто видалення матки та яєчників. На основі рішення власника тварини, було розпочате консервативне лікування [1, 11, 12].

На основі вище вказаного можна зробити висновок, що лікування хламідіозу собак варто розпочинати тільки на основі встановлення остаточного діагнозу, тобто лабораторного дослідження, адже схема лікування достатньо об'ємна та довготривала. При призначенні лікування дотримуватися правил застосування хіміотерапевтичних засобів та враховувати індивідуальність організму тварин.

2.3.3. Аспекти профілактики хламідіозу

З метою захисту собак від інфікування хламідійною інфекцією варто приділяти велику увагу розведенню тварин. Періодично перевіряти, як сук так і кобелів на можливість носійства інфекції. Адже часто реєструється прихований перебіг хвороби.

Велику роль в профілактиці хламідіозів собак відіграє дотримання ветеринарно-санітарних правил при їх утриманні. Дані правила базуються на

дотриманні вимог утримання, збалансовану годівлю, регулярне проведення дегельмінтизації, а також боротьбу з ектопаразитами, недопущення контакту з безпритульними тваринами. Варто за можливості уникати переохолодження, не допускати стресові ситуації, систематично проводити дезінфекцію приміщення та предметів догляду.

На нашу думку профілактика хламідіозу собак повинна базуватися на комплексному підході. Звісно при інфекційних захворюваннях найактуальніший метод профілактики вважається вакцинація. Хламідіозну інфекцію також варто попереджувати специфічним заходом. Особливо це стосується розплідників та заводчиків де постійно є велика кількість тварин. У випадку індивідуальності, тобто утримання собак в приватному секторі, з господарською метою, в першу чергу варто приділяти увагу щодо інфікування тварини шляхом першочергового занесення збудника.

Оскільки шляхи зараження можливі, як аліментарним так і статевим шляхом для наших дослідних тварин, нами була встановлена основна особливість профілактики. Дослідити самців, яких господарі використовували для в'язки сук ми не мали можливості. Тому не можемо стверджувати про інфікування сук від кобелів, хоча це є великою ймовірністю. Разом з тим в деяких випадках, на основі анамнезу, було встановлено, що тварин годують суб продуктами галузі скотарства. Тобто згодовують для собак легені, серце, рубці, вим'я від корів. Аналізуючи літературні дані можна зробити висновок, що зараження деяких тварин, яких ми лікували відбулося аліментарним шляхом. Адже відсутність термічної обробки суб продуктів може слугувати джерелом хламідійної інфекції, особливо при згодовуванні вимені отриманої від хворих корів.

Отже, основою профілактики хламідіозу у собак, за результатами наших досліджень полягає в дотриманні правил годівлі та утриманні тварин. При згодовуванні суб продуктів проводити їх належну термообробку. Не допускати годівлю тварин даним продуктами в сирому вигляді.

Висновки до розділу 2.

Симптоми хламідіозної інфекції у собак проявляються найрізноманітнішими клінічними ознаками. В залежності від активності збудника та імунної резистентності макроорганізму, з урахуванням віку тварини можливий хронічний, гострий, підгострий перебіги захворювання. На основі наших досліджень, а саме встановлення особливостей клінічного прояву хламідіозу у сук, дає можливість стверджувати, що перебіг захворювання проходив в хронічній субклінічній формі, з ознаками кон'юнктивіту та патології уrogenітальної системи. З урахуванням даної ситуації, варто пам'ятати, що лікування хворих собак з діагнозом хламідіоз бути комплексним, з урахуванням клінічних ознак, форми перебігу та ускладнень.

Основа в наданні лікувальної допомоги повинна припадати на етіотропну терапію, яка буде направлена на елімінацію збудника в організмі тварини. З урахуванням резистентності хламідій антибіотикотерапія повинна бути підкріплена імунокорегуючими препаратами та засобами підвищення загальної резистентності організму.

Профілактичні заходи хламідіозу собак повинні базуватися на комплексному підході. Звісно при інфекційних захворюваннях найактуальніший метод профілактики вважається вакцинація. Хламідіозну інфекцію також варто попереджувати специфічним заходом. Особливо це стосується розплідників та заводчиків де постійно є велика кількість тварин. У випадку індивідуальності, тобто утримання собак в приватному секторі, з господарською метою, в першу чергу варто приділяти увагу щодо інфікування тварини шляхом першочергового занесення збудника. На основі наших досліджень профілактика хламідіозу у собак, повинна бути основана в дотриманні правил годівлі та утриманні тварин. При згодовуванні суб продуктів проводити їх належну термообробку. Не допускати годівлю тварин даним продуктами в сирому вигляді.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Хламідійна інфекція на сьогодні досить поширена серед популяції домашніх, сільськогосподарських тварин. У собак за клінічними ознаками вона схожа до багатьох хвороб. Існує багато факторів щодо інтенсивності прояву перебігу захворювання, при цьому враховують умови утримання, годівлі, а ще не мало важливо концентрація збудника в навколишньому середовищі.

Перебіг можливий у формах гострого, під гострого або хронічного протікання. У дорослих собак, як правило перебіг реєструється латентний. Клінічні ознаки можуть проявлятися у таких тварин у випадку зниження загальної резистентності організму. Небезпечний безсимптомний перебіг хвороби вважається у кобелів. Адже не проявляючи ніяких ознак хвороби вони є природнім джерелом інфекції. Хронічний перебіг захворювання у дорослих тварин проявляється у вигляді зниження апетиту, ознаками кон'юнктивіту, ринітом, неочікуваними абортами, періодичною кульгавістю при чому температура тіла знаходиться в межах норми. Часто у собак в результаті перехворювання можливі різноманітні ускладнення тієї чи іншої системи організму [6, 8, 10, 34].

В досліджуваних, клінічно, тварин ми реєстрували незначну сльозотечу, притаманну для початкових стадій кон'юнктивіту. Дослідження вушних раковин показало відсутність патологічного процесу. Проведення аускультативної роботи серця та легень не давали підстав говорити про порушення роботи тієї чи іншої системи. Єдиний вагомий патологічний процес було встановлено при дослідженні зовнішніх статевих органів самок. Реєстрували припухлість статевих губ та об'ємне виділення з різким гнильним запахом. При чому ексудат мав забарвлення молочного кольору з зеленим відтінком.

На основі зібраного анамнезу та клінічного обстеження відбирали кров для гематологічного та серологічне дослідження. По результатах було встановлено остаточний діагноз – хламідіоз з ознаками хронічного субклінічного перебігу.

Проведення лікування хворих тварин за хламідіозу повинне бути комплексним, опираючись на клінічні ознаки, перебіг хвороби та індивідуальності організму. Лікування повинно складатися з етіотропної терапії, імунної корекції макроорганізму, вітамінотерапії та біологічної корекції, одночасно варто проводити місцеве лікування. Етіотропна терапія направлена на елімінацію хламідій з макроорганізму. Високоактивними щодо хламідій вважаються антибіотики з групи тетрацикліни, особливо доксициклін, макроліти, а саме азитроміцин, фторхінолони – офлоксацин. Варто враховувати, що антибіотикотерапія повинна тривати 21–28 днів, тобто три окремі курси по 7–10 днів. Використання імуностимуляторів та імуномодуляторів при проведенні лікування дає можливість кореляції імунної системи при курсі лікування. В цілому лікування хламідіозної інфекції у собак вважається важким, тривалим та складним процесом. Не в кожному випадку вдається досягти повного одужання тварини [13, 14, 22].

Проведення лікування нами було розпочато на основі серологічного дослідження сироватки крові на наявність антитіл до хламідій. Схема лікування була обрана на основі застосування хіміотерапевтичних засобів протягом 24 діб з послідовними змінами препаратів з групи антибіотики. Першим використовували препарат Юнідокс Солютаб протягом семи діб, з розрахунку перші три доби по 1 таблетці, 2 рази на добу, наступні чотири доби по 1 таблетці, 1 раз на добу. Наступним препаратом був цефатаксим протягом семи діб з розрахунку по 1 граму, 2 рази на добу. Завершальним курсом антибіотикотерапії слугував енроксил-5%, з групи фторхінолонів протягом 10 діб. До комплексу хіміотерапевтичних засобів включали противірусні препарати. З метою відновлення роботи гепатоцитів печінки, застосовували гепатопротектор глутаргін протягом усього періоду лікування. За для запобігання дисбактеріозу до курсу терапії було включено пробіотик Імунобактерин-Д, по 1 граму на добу, протягом місяця. Як комплексний препарат за для поповнення організму вітамінами, деякими макро- та мікроелементами, амінокислотами, а також, як імуностимулятор

використовували Плацевіт Форте. Введення засобу проводили внутрішньомязево, 1 раз на добу, протягом курсу терапії.

Оскільки курс терапії довготривалий та масштабний при його призначенні дотримуватися правил застосування хіміотерапевтичних засобів та враховувати індивідуальність організму тварин.

Загальна профілактика базується на дотриманні санітарно-гігієнічних вимог утримання, збалансовану годівлю, регулярне проведення дегельмінтизації, а також боротьбу з ектопаразитами, недопущення контакту з безпритульними тваринами. Варто за можливості уникати переохолодження, не допускати стресові ситуації, систематично проводити дезінфекцію приміщення та предметів догляду. Існують специфічні заходи, які дозволяють забезпечити належну систему контролю, а саме проводити регулярну вакцинацію, встановлення ранньої діагностики захворювання, проведення ефективного лікування хворих тварин на ранніх стадіях розвитку захворювання, регулярне проведення диспансеризації усіх тварин, а особливу увагу приділяти тваринам з високим генетичним потенціалом, яких використовують для відтворення [3, 9].

На нашу думку профілактика хламідіозу собак повинна базуватися на комплексному підході. Звісно при інфекційних захворюваннях найактуальніший метод профілактики вважається вакцинація. Хламідіозну інфекцію також варто попереджувати специфічним заходом. Особливо це стосується розплідників та заводчиків де постійно є велика кількість тварин. У випадку індивідуальності, тобто утримання собак в приватному секторі, з господарською метою, в першу чергу варто приділяти увагу щодо інфікування тварини шляхом першочергового занесення збудника. Аналізуючи анамнестичні дані отримані від власника тварини можна зробити висновок, що зараження деяких тварин, яких ми лікували відбулося аліментарним шляхом. Адже відсутність термічної обробки суб продуктів може слугувати джерелом хламідійної інфекції, особливо при згодовуванні вимені отриманої від хворих корів.

Висновки до розділу 3

Багатогранності клінічних ознак, з урахуванням поширення хламідіозу, маємо підстави для широкого і глобального розуміння проблеми захворювання собак. Встановлення епізоотологічних та клінічних особливостей дозволяє визначити, що різні прояви хламідіозу собак мають вагомe значення для розуміння даної проблематики собаківництву, що в свою чергу дає можливість розробити практичні заходи боротьби до даної хвороби. Перебіг захворювання у досліджуваних тварин проходив в хронічній субклінічній формі, з ознаками кон'юнктивіту та патології уrogenітальної системи.

Першочерговим в наданні лікувальної допомоги повинна припадати на етіотропну терапію, яка буде направлена на елімінацію збудника в організмі тварини. З урахуванням резистентності хламідій антибіотикотерапія повинна бути підкріплена імунокорегуючими препаратами та засобами підвищення загальної резистентності організму.

Профілактика хламідіозу собак повинні базуватися на комплексному підході з урахуванням загальних та специфічних заходів. Особливо це стосується розплідників та заводчиків де постійно є велика кількість тварин. У випадку індивідуальності, тобто утримання собак в приватному секторі, з господарською метою, в першу чергу варто приділяти увагу щодо інфікування тварини шляхом першочергового занесення збудника.

На основі наших досліджень профілактика хламідіозу у собак, повинна бути основана в дотриманні правил годівлі та утриманні тварин. При згодовуванні суб продуктів проводити їх належну термообробку. Не допускати годівлю тварин даним продуктами в сирому вигляді.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. На основі встановлених клінічних ознак та серологічного дослідження сироватки крові на наявність антитіл до хламідіозної інфекції, дає можливість стверджувати, що перебіг захворювання у сук проходив в хронічній субклінічній формі, з ознаками кон'юнктивіту та патології уrogenітальної системи.

2. У досліджуваних тварин було встановлено підвищений вміст лейкоцитів та швидкість осідання еритроцитів до рівня $12,3 \pm 0,4$ Г/л та $14,4 \pm 1,1$ мм/год відповідно, а також зниження вміст гемоглобіну до $95,8 \pm 2,3$ г/л та кількості еритроцитів і гематокритної величини у відповідності $5,1 \pm 0,8$ Т/л та $36 \pm 1,4$ г/%. Було встановлено зниження кількості еозинофілів та сегментоядерних нейтрофілів, разом з тим зареєстровано наявність юних нейтрофілів. При цьому кількість лімфоцитів збереглася в межах норми, а моноцитів підвищилася.

3. Лікування хламідійної інфекції у сук повинна бути направлена знищення збудника в організмі тварини. Даного результату можна досягнути проведенням антибіотикотерапії з використанням препаратів групи тетрацикліни, цефалоспорини, фторхінолони по чергово протягом 24 діб.

4. Основою профілактики хламідіозу у собак, за результатами наших досліджень, полягає в дотриманні правил годівлі та утриманні тварин.

1. Для лікування хламідіозу собак, по чергово, використовувати, як етіотропну терапію, препарати Юнідокс Солютаб протягом семи діб, цефатаксим сім діб та енроксил 5% протягом десяти днів.

2. Згодовування м'ясних суб продуктів для собак можлива після ретельної температурної обробки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк А. А., Строга С. М., Скрипнюк В. В. Лікування хламідіозу собак. *Наукові читання 2020. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини: Матер. Сьомої наук.-практ.конф. 10 грудня 2020 р. Житомир, 2020. С. 9-11.*
2. Бортничук В. А. Хламидиоз свиней. Київ. Урожай, 1991. 191 с.
3. Галатюк О. Є., Радзиховський М. Л. Організація профілактичних та оздоровчих заходів при інфекційних хворобах тварин : методичний посібник. Житомир. Рута, 2013. 456 с.
4. Гомберг М. А. Обоснование иммунотерапии при лечении рецидивирующего урогенитального хламидиоза. *Инфекции, передаваемые половым путем.* 2000. № 2. С. 30-35.
5. Гончаров С. Б. Основные методы лабораторной диагностики хламидийной инфекции кошек. *Российский ветеринарный журнал.* 2006. №4. С. 3–6.
6. Зезекало В. К., Передера С. Б., Щербакова Н. С. Узагальнення інформації щодо хламідійних інфекцій тварин та їх зоонозного потенціалу. *Вісник Полтавської державної аграрної академії.* 2019. №2. С. 171–182.
7. Зоонозні хламідіози : монографія / Ксьонз І. М. та ін. Київ : ДНДІЛДВСЕ, 2014. 229 с.
8. Інфекційні хвороби собак / Галатюк О. Є. та ін. Житомир : ПП «Рута», 2018. 276 с.
9. Ісаков М. М. Аспекти діагностики та профілактики хламідіозів тварин (огляд літератури). *Ветеринарна медицина.* 2014. Вип. 99. С. 69 – 73.
10. Касич В. Ю., Фотина Т. И. Хламидиоз животных: этиология, распространение на северо-востоке Украины, средства специфической профилактики. *Вісник СНАУ.* 2010. № 3. С. 89 – 98.
11. Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин / Левченко В. І. та ін. ; за ред. В. І. Левченка. Біла-Церква, 2004. 608 с.

12. Ковальова Л. О., Скрипнюк В. В., Строга С. М. Клінічні ознаки несправжньої вагітності (псевдоцинезу) у сук. *Наукові читання 2020. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини: Матер. Сьомої наук.-практ.конф. 10 грудня 2020 р. Житомир, 2020. С. 115-117.*
13. Ксьонз І. М. Хламідіози тварин (епізоотологія, етіологія, діагностика та оздоровлення) : дис. ... докт. вет. Наук : 16.00.03 / – Київ, 2013. 338 с.
14. Ксьонз І. М. Хламідіози тварин : монографія. Полтава. Оріяна, 2012. 318 с.
15. Ксьонз І. М., Любецький В. Й. Зміни у класифікації хламідій. *Ветеринарна медицина України. 2014. №9 (223). С. 11–16.*
16. Ксьонз І. М., Юхно В. М., Згура О. М., Курман А. Ф. Моніторинг хламідійної інфекції тварин сільгосп підприємств Чорнобаївського району Черкаської області. *Вісник ПДАА. 2007. Вип. 4 (47). С. 123-126.*
17. Ксьонз, І. М. Проблеми та перспективи максимального викорінення хламідіозу сільськогосподарських тварин. *Ветеринарна медицина України. 2010. № 10. С. 27 – 28.*
18. Кудряшова А. А., Кузьмин В. А., Кудряшов А. А. Инфекционные болезни животных. Москва. Лань, 2007. 608 с
19. Лобзин Ю. В., Ляшенко Ю. И., Позняк А. Л. Хламидийные инфекции. СПб. : ООО «Издательство ФОЛИАНТ», 2003. 400 с.
20. Любецький В. Й., Провалова О. П. Поширеність хламідій і мікоплазм при хворобах репродуктивної системи у дрібних тварин. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького. 2011. Том 13 №4(50). Час. 1. С. 253–256.*
21. Мартинюк О. Г. Клініко-епізоотологічні аспекти хламідіозу собак та котів. *Наукові доповіді НУБіП. 2009-3 (15). URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2009-3/09mogcdc.pdf>*
22. Мартинюк О. Г. Особливості застосування імунотропних препаратів за лікування хламідіозу собак і котів. *Науково-технічний бюлетень*

НДЦ біобезпеки та екологічного контролю ресурсів АПК. 2015. Том 3, №2. С. 57-59.

23. Методичні рекомендації щодо діагностики лікування та профілактики хламідіозу домашніх м'ясоїдних : методичні рекомендації / І. М. Ксьонз та ін. Київ, РВЦ НУХТ, 2010. 26с.

24. Ненич Н. Епізоотична ситуація щодо хламідіозу тварин в Україні. *Ветеринарна медицина України.* 2008. № 2. С. 12-15.

25. Недосєков В. В., Мартинюк О. Г., Ксьонз І. М., Цівенко Т. М. Клінічні ознаки хламідіозу домашніх м'ясоїдів. *Ветеринарна медицина України.* 2010. №6. С.10-12.

26. Обухов И. Л Молекулярные механизмы паразитизма хламидий и их внутриклеточное развитие (обзор иностранной литературы). *Сельскохозяйственная биология.* 1997. №2 С. 86–98.

27. Обухов И. Л Хламидиозные инфекции животных и птиц. *Ветеринария.* 1996. №10. С. 19–25.

28. Обухов И. Л., Васильев Д. А. Хламидиоз : монография. Ульяновск, 2003. 135 с.

29. Равилов Р. Х., Садриев А. Р. Роль хламидий в инфекционной патологии собак. *Сборник трудов ВНИВИ. Казань.* 1999. С. 193–194.

30. Равилов Р. Х Хламидиоз собак и кошек. Москва. ООО «Аквариум-Принт». 2006. 128 с.

31. Романишина Ю. Р., Скрипник В. Г., Скрипник А. В. Деякі аспекти хламідіозів свійських непродуктивних тварин та птахів. *Науковий вісник БНАУ.* 2012. Вип. 10(99). С. 5-8.

32. Строга С. М. Клінічні особливості хламідіозу у сук. *Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії.* зб. Матеріалів доп. учасн. ХХІІ-ї всеук. наук-практ. конф. магістрів та бакалаврів. Випуск №12. 22 січня 2021 р. Житомир : «Полісся» 2021. С. 190-193.

33. Цівенко Т. М. Розроблення терапевтичних схем за хламідіозу собак. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С. З. Гжицького*. 2014. Том 16 №3 (60). Частина 1. С. 399-405.
34. Цівенко Т. М., Ксьонз І. М. Реальний стан поширення хламідійної інфекції серед собак. *Ветеринарна медицина України*. 2014. Вип. 8 (222). С. 15–16.
35. Green C.E. Chlamydial infections. In: *Infectious diseases of the dog and cat*. W.B. Saunders Co., Philadelphia. 1990. P. 443-445.
36. Klingborg D. J., Hustead D. R., Gumley N. R., et al. Council on Biologic and Therapeutic Agents report on cat and dog vaccines. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 2002.– № 10. P. 1401-1407.
37. Mahdi, O.S. et al. Serum immunoglobulin G antibodies to chlamydial heat shock protein 60 but not to human and bacterial homologs are associated with coronary artery disease. *Circulation*. 2002. 106. P. 1659–1663.
38. Sachse K. Neues aus dem NRL Chlamydiose. Sekond European Meeting on «Animal Chlamydioses and Zoonotic Implications (EMAC2)». Germany, Jena, 13–14 June 2013. Friedrich Loffler Institut. 2013. P. 95–96.
39. Schachter J. Infection and Disease Epidemiology. In: *Chlamydia: intracellular biology, pathogenesis, and immunity* / edited by Richard S. Stephens. American Society for Microbiology, Washington. 1999. DC, Chapt..6, P. 139–169.
40. Stephens R. S. Chlamydia. Intracellular Biology, Pathogenesis, and Immunity. Washington : ASM Press, 1999. P. 143-146.
41. Valdivia R. H. Chlamydia effector proteins and new insights into chlamydial cellular microbiology. *Curr Opin Microbiol*. 2008. Vol. 11. P. 53–59/
42. Willis J., Roberts K., Richmond S. Transmission of feline Chlamydia psittaci from dam to kittens. In proceedings of the European Society for Chlamydia Research. 2004. P. 61-64.